

Raport zespołu diagnostycznego z diagnozy miejsc naturalnej aktywności w
czasie wolnym mieszkańców dzielnicy Łazarz oraz rodzaju preferowanej tam
aktywności

Iga Pawełek-Misik, Joanna Sikora, Tomasz Szulda, Karolina Tkaczyk, Amadeusz Zapora

Poznań, 2017

1. Cel główny diagnozy i cele szczegółowe.

1.1. Cel główny.

1.2. Cele szczegółowe.

2. Plan badań diagnostycznych wraz z założeniami teoretycznymi i modelem.

2.1. Problemy badawcze.

2.2. Kontekst teoretyczny (model).

2.3. Hipotezy badawcze.

3. Opis narzędzi badawczych, z opisem badanej próby oraz prezentacja wyników badań pod kątem zależności pomiędzy zmiennymi oraz hipotezami badawczymi.

3.1. Narzędzie badawcze z opisem badanej próby.

3.2. Prezentacja wyników pod kątem zależności pomiędzy zmiennymi oraz hipotezami badawczymi.

4. Wnioski z badań i rekomendacje dla interwencji animacyjnej w danym środowisku z uwzględnieniem działań partnera.

5. Załączniki.

5.1. Wykonana własnoręcznie mapa dzielnicy Łazarz (2x1.5m).

1. Cel główny diagnozy i cele szczegółowe.

1.1 Cel główny:

Diagnoza miejsc aktywności w czasie wolnym mieszkańców dzielnicy Łazarz.

1.2 Cele szczegółowe:

I - Badanie preferencji wyboru miejsc ze względu na grupę wiekową (kto gdzie spędza czas)

II - Badanie rodzaju aktywności podejmowanych w wybieranych miejscach

III - Rodzaj preferowanej aktywności ze względu na grupę wiekową

2. Plan badań diagnostycznych wraz z założeniami teoretycznymi i modelem

2.1. Problemy badawcze.

Gdzie mieszkańcy dzielnicy Łazarz spędzają wolny czas w obrębie swojej dzielnicy? (Jakie są naturalne miejsca aktywności społeczności lokalnej?)

Jakie formy aktywności najbardziej interesują badanych z różnych grup wiekowych?

Jak różnią się preferencje mieszkańców co do spędzania wolnego czasu ze względu na grupę wiekową i wybierane miejsce?

2.2. Założenia teoretyczne.

● badanie na kontinuum wiejskość - miejskość

Współczesne społeczeństwo ma tendencje do izolowania się od siebie, do wielkomiejskości bazującej na indywidualizmie i zatraceniu się w świecie elektronicznym. Samotność w tłumie jest zjawiskiem powszechnym, i co ciekawe - tendencja coraz częściej widoczna jest w przestrzeni miast. W rezultacie mieszkańcy miast stają się anonimowi, odizolowani, świeccy, przepełnieni relatywizmem, przepełnieni racjonalizmem i sztucznymi. Człowiek, chcąc dobrze funkcjonować w środowisku miejskim, musi łączyć się z innymi ludźmi, by organizować grupy, kluby dobrowolnych zrzeszeń. Ten typ powiązań społecznych zastępuje grupy pierwotne oraz typ integracji społecznej charakterystyczny dla zbiorowości wiejskiej i pre – industrialnej. Specyfika Poznania opiera się na “dzielnicowości”. Dzielnicowe rozmieszczenie ludzi powoduje tworzenie się małych społeczności, które mocno przypominają te wiejskie. Idea wiejskości przeradza się w ideę dzielnicowości, gdzie

wykwalfikowani działacze kulturalni, animatorzy, wolontariusze organizują społecznie zaktywizowane miejsca, rozrywki, warsztaty, a także po prostu miejsca spotkań dla lokalnych mieszkańców, o zróżnicowanych potrzebach, wieku czy stopniu zamożności. Z jednej strony, tłum złożony z różnych typów ludzi zamieszkujących niewielką przestrzeń ulega zwykle segregacji tak, że typy podobne spotykają się i organizują w najbliższym sąsiedztwie. Z drugiej strony, brak fizycznego dystansu między mieszkańcami miasta powoduje rozwój kontaktów społecznych, które łamią istniejące wzory społeczne i kulturowe, powodując asymilację i akulturację. Jednakże, autorzy tego projektu postanowili zająć się rzeczą zgoła inną - zbadać miejsca naturalnej, codziennej aktywności ludzi. Już samoorganizowanie jest z założenia aktywnością, przez co uczestnicy zamieniają się w aktywistów, a aktywiści stają się uczestnikami. W ten sposób spełniona zostaje misja stworzenia prawdziwego porozumienia i wspólnoty lokalnej. Ludzie gromadzą się w naturalny sposób w miejscach dla siebie wygodnych, gdzie mogą realizować swoje potrzeby i kontakty towarzyskie w sposób wygodny dla siebie. Jeżeli samoorganizacja staje się sposobem na obecność w przestrzeni publicznej i jest ona związana z tymi rozrywkami, które są udostępnione przez miasto - ta naturalna aktywność zamienia się w zachowanie społeczne, będące z kolei zasobem rozwojowym miasta. Również to ma na celu nasze badanie - sprawienie, że naturalne miejsca aktywności ludzi w obrębie Łazarza, staną się tymi proponowanymi przez animatorów i miasto. Jednak aby dojść do takiego holizmu musimy najpierw zbadać, jakiego rodzaju są to aktywności, jakie grupy wiekowe są nimi zainteresowane i gdzie są realizowane na dzielnicy Łazarz.

- **podejście rozwojowe**

Każda z grup wiekowych w naszym badaniu wybierała inne rodzaje aktywności. Mimo że wiele z typów aktywności przez nas zaproponowanych było wskazywanych przez różne grupy wiekowe, pojedynczo każda z tych grup miała swoją preferowaną aktywność. Pokazuje to także, w jaki sposób miasto może odpowiadać na potrzeby mieszkańców związane z ich zróżnicowanym wiekiem. Rodzice z dziećmi często wskazywali jako swoje naturalne aktywności spędzanie czasu na placach zabaw razem z podopiecznymi - jednakże, cel przebywania w danym miejscu był różny. Warto tu przede wszystkim zwrócić uwagę na same zachowania i ich cele w kontekście teorii zadań rozwojowych Havighursta. Dzieci, jako potrzebujący rozwoju przez zabawę i pierwsze kontakty społeczne, pod okiem rodziców spełniają swoje zadania rozwojowe, takie jak nabywanie sprawności fizycznej potrzebnej w codziennym życiu, (zwłaszcza w zabawach z rówieśnikami) czy uczenie się przebywania z rówieśnikami, także bez obecności dorosłych, np. siedząc w piaskownicy na placu zabaw.

Podczas gdy rodzice obserwują pociechę z ławki obok piaskownicy, rozmawiając o dzieciach z innymi rodzicami, pośrednio spełniają także swoje zadania rozwojowe: znalezienie pokrewnej grupy społecznej, ale też dzielenie się wiedzą i doświadczeniem z innymi rodzicami, ponadto odnajdując w tym chwilę relaksu i odpoczynku od pracy. Wiedza o danych potrzebach rozwojowych ludzi w określonym wieku pomoże aktywistom zrozumieć potrzeby mieszkańców zamieszkujących w danym środowisku - czyli w dzielnicy Łazarz. Seniorzy najbardziej lubią relaksować się i myśleć obcując z naturą, albo spędzać czas z innymi seniorami w klubie Krąg. To także łączy się z ich potrzebami rozwojowymi, np. przystosowaniem się do spadku sił fizycznych oraz utrzymywaniem stosunków towarzyskich z ludźmi w swoim wieku. Miejsca wyżej wymienione, w których przebywają, są prześiąknięte atmosferą spokoju i pozostawiają pole do analizowania i wartościowania swojego życia i wiedzy. Młodzież wybiera aktywności związane z hobby, rozwijaniem zainteresowań i aktywnością fizyczną, co jest zgodne także z zadaniami rozwojowymi takimi jak akceptacja zmian zachodzących we własnym organizmie i efektywne posługiwanie się własnym ciałem czy też nawiązywanie nowych, bardziej dojrzałych więzi z rówieśnikami obojga płci.

- Kontekst psychologiczny zaangażowania i czynnego udziału mieszkańców w badaniu.

Badanie było skonstruowane w taki sposób, by wzmocnić w mieszkańcach poczucie wpływu na swoje życie i życie dzielnicy. Chcieliśmy, by badani czuli odpowiedzialność za budowanie wspólnoty mieszkańców i sami chętnie wnosili coś do naszej aktywności. Budowanie odpowiedzialności uważamy za część naszej misji. Bardzo ważną częścią owego badania było założenie podmiotowości osoby badanej. Nie miała wskazać miejsc już oznaczonych, miała wolność w decyzji, co do oznaczania miejsc, jak i do ilości zaznaczanych przez siebie punktów. W wielu przypadkach wznagało to kreatywność mieszkańców oraz sprawiało, że nie czuli się przedmiotowo - jako "liczby" potrzebne do badania, a jako indywidualni mieszkańcy - mogli w realny sposób zademonstrować, że są częścią dzielnicy i wspólnoty Łazarza. Zachęcało to także do rozmów - pytanie otwarte dotyczące spędzania czasu wolnego często powodowało, iż ludzie z chęcią wypowiadali się o swoich doświadczeniach i odczuciach odnośnie dzielnicy. Sama świadomość bycia częścią całości, mieszkańcami Łazarza - chociaż przez moment sprawiała, że przedmiot i cel badania stawały się dla nich ważne. Zgodnie z zasadami psychologii społecznej - emocje związane z ciekawą aktywnością i poznawaniem nowego rodzaju interaktywnego działania, gdzie działania mieszkańców miały realny wpływ, spowodowało, iż badanie rozeszło się szybko w mediach. Miało też duże zainteresowanie wśród mieszkańców, którzy z chęcią podchodzili, chociażby żeby posłuchać, co mamy do powiedzenia. Warto w tym kontekście przywołać teorię A. Bandury społecznego

uczenia się poprzez modelowanie - mieszkańcy zwyczajnie zawstydzeni lub zajęci innymi aktywnościami w ramach Dni Łazarza, dzięki obserwacji dotychczasowych uczestników naszego badania, którzy chętnie udzielali odpowiedzi na pytanie badawcze i z zadowoleniem przeprowadzali z nami krótkie rozmowy, powodowani chęcią pozytywnego naśladownictwa aktywnych społecznie jednostek, sami zaczęli wykazywać zainteresowanie naszym projektem i chętnie angażowali się w jego pośrednią realizację. W ten sposób uzyskaliśmy dane, poprawiliśmy wizerunek dzielnicy, Łazarz jako ciekawego obszaru miejskiego, wzbudziliśmy poczucie odpowiedzialności za swoje miejsce zamieszkania w ludziach i wywołaliśmy realne zaangażowanie w aktywność ukierunkowaną na wspólne dobro.

2.3. Hipotezy badawcze.

H1: Istnieją miejsca naturalnej aktywności mieszkańców Łazarza, w których spędzają czas wolny.

H2: Mieszkańcy Łazarza w różnych przedziałach wiekowych różnią się preferencjami spędzania wolnego czasu i wybieranych form aktywności.

H3: Różne grupy wiekowe wybierają różne miejsca do wykonywania danych aktywności.

3. Opis narzędzi badawczych, z opisem badanej próby oraz prezentacja wyników badań pod kątem zależności pomiędzy zmiennymi oraz hipotezami badawczymi.

3.1. Narzędzie badawcze z opisem badanej próby.

Badanie zostało przeprowadzone w trakcie Dni Łazarza dnia 4 czerwca 2017. W badaniu wzięły udział 62 osoby z czterech kategorii wiekowych: „dzieci”, „młodzież”, „dorośli” oraz „seniorzy”. Narzędziem badawczym była własnoręcznie wykonana mapa dzielnicy Łazarz (patrz punkt 5.1) oraz słoiki opisane kategoriami aktywności. Zadaniem badanych było za pomocą kolorowych samoprzylepnych karteczek zaznaczyć na mapie miejsce, do którego najczęściej udają się w czasie swojego wolnego czasu. Samoprzylepne karteczki zostały rozdawane osobom badanym w czterech kolorach, odpowiednio dopasowanych do ich kategorii wiekowej: „dzieci” - niebieski, „młodzież”- zielony, „dorośli”- żółty oraz „seniorzy”- czerwony. Na mapie znajdowało się kilkadziesiąt miejsc orientacyjnych oznaczonych ponumerowanymi trójkątami, badani mogli zaznaczyć także inne miejsca, które następnie były dopisywane do legendy znajdującej się po bokach mapy . Można było wybrać nieograniczoną ilość miejsc. Następną częścią badania było określenie

rodzaju czynności wykonywanej w danym miejscu poprzez wrzucenie karteczki z nazwą miejsca do słoika z daną kategorią. Kategorie wyłonione przez badaczy to: „jedzenie” „spożywanie alkoholu”, „relaks”, „zabawa”, „aktywność fizyczna”, „spacery ze zwierzętami”, „kontakt z kulturą”, „pomyśleć, wyciszyć się”, „spotkania towarzyskie”, „hobby/ rozwijanie umiejętności”, „zbieranie informacji”, „poznać coś nowego”. Karteczkę z tym samym miejscem można było wrzucić do kilku słoików, w przypadku, gdy w danym miejscu badany zwykle wykonuje kilka czynności. Największą kategorię osób, które wzięły udział w badaniu stanowili „dorośli”.

Badanie wzbudziło duży entuzjazm u mieszkańców. Kilkanaście osób szybko zainteresowało się mapą. Wszyscy uczestnicy odnosili się do nas bardzo pozytywnie. Osoby były zapraszane do „tworzenia wspólnej mapy Łazarza” lub „do wspólnej zabawy polegającej na zaznaczaniu swoich ulubionych miejsc aktywności”. Mieszkańcy mogli poczuć, że badanie jest przeprowadzane wspólnie i że mogą przyczynić się tym sposobem do ulepszenia ich dzielnicy. Forma badania była łatwa do zrozumienia i pomagała w refleksji nad tym, gdzie lubi się bywać. Badanie poprzez swoją prostotę i elementy zabawy było atrakcyjne dla dzieci, choć zdecydowanie bardziej dla dorosłych. Wśród mieszkańców było widać chęć przebywania na swoim „fyrtilu” i chęć jego udoskonalania.

3.2 Prezentacja wyników pod kątem zależności pomiędzy zmiennymi oraz hipotezami badawczymi.

Najczęściej wskazywane miejsca do spędzania wolnego czasu w obrębie Łazarza stanowiły Arena i Park Kasprowicza (łącznie), Krąg, Park Wilsona, Ogród Łazarz, City Park i Ułan Browar (łącznie), Nocny Targ Towarzyski oraz MTP. Arena i Park Kasprowicza były wybierane najczęściej – oddano na nie aż 35% wszystkich głosów. Inne wybierane rzadziej miejsca to m. in. Rynek Łazarski, Kolektyw Kąpielisko, CIM Horyzonty, Aleje przed ROD, wiele różnych placów zabaw i boisk przy szkołach, bar Dziupla, Pączuś i Kawusia, Sama Radość i wiele innych.

Wyodrębnione grupy różniły się ze względu na preferowane formy spędzania wolnego czasu. Dzieci w niemal 40% wybierały zabawę jako przeważającą aktywność w wolnym czasie, dorośli relaks lub zabawę z dziećmi, seniorzy relaks. Młodzież stanowiła najbardziej zróżnicowaną grupę pod względem form spędzania wolnego czasu. Najczęściej jednak

wybierali spotkania ze znajomymi, zabawę oraz jedzenie.

Oba parki (Kasprowicza oraz Wilsona) cieszą się dość równym rozkładem wiekowym. Jedynie te dwa miejsca, z najczęściej odwiedzanych, przyciągają dzieci. Seniorzy również uczęszczają do obu parków oraz do Kręgu. Do pozostałych miejsc uczęszczali jedynie dorośli i młodzież, z czego Nocny Targ Towarzyski wybierała jedynie młodzież.

Arena i Park Kasprowicza przyciągały mieszkańców głównie ze względu na możliwość zabawy (21% głosów), a następnie ze względu na aktywność fizyczną. Park Wilsona natomiast odwrotnie - niemalże w połowie głosów (47%) został wybierany w celu relaksu. Krąg był wybierany najczęściej ze względu na możliwość kontaktu z kulturą, MTP na rozwijanie zainteresowań, Ogród Łazarz - zabawę, a City Park na możliwość spożywania alkoholu. Nocny Targ Towarzyski był wybierany po równo ze względu na zarówno zabawę, spotkania ze znajomymi oraz spożywanie alkoholu.

Najbardziej zróżnicowane wyniki udało nam się zaobserwować w dwóch grupach – dorosłych oraz młodzieży. Były to nasze najliczniejsze grupy badanych. Trzeba podkreślić, że grupę dorosłych w większości stanowili rodzice z dziećmi w wieku przedszkolnym i szkolnym.

Dorośli udają się do Areny i Parku Kasprowicza zazwyczaj ze względu na spacer z psami (71% głosów oddanych przez dorosłych na tą aktywność wskazywało to miejsce), udają się tam również ze względu na możliwość uprawiania aktywności fizycznej (57%) oraz ze względu na zabawę z dziećmi (50%). W celu spożywania alkoholu 50% głosów dorosłych wskazywało Ułan Browar w City Parku.

Młodzież w celu spożywania alkoholu udaje się głównie na Targ Towarzyski i do Parku Kasprowicza - po 40% głosów oddanych na tą aktywność. Park Kasprowicza był równie często wybierany jako miejsce do wykonywania aktywności fizycznych.

Park Wilsona 40% głosów wskazywało w celach relaksu.

Dzieci jeżeli chcą spędzać czas ze zwierzętami to zawsze (100%) udają się do Parku Kasprowicza/Areny. Do podejmowania aktywności fizycznej co trzeci głos (33% głosów) mówił o Parku Wilsona. Z wybranych przez nas miejsc dzieci bawią się najchętniej w Parku Wilsona, aczkolwiek i tak tylko 14% (pozostałe głosy były oddawane na pojedyncze miejsca takie jak różne place zabaw czy boiska).

Seniorzy, którzy wzięli udział w naszym badaniu w celu spędzenia czasu z kulturą udają się zawsze (100%) do Areny/Parku Kasprowicza. A w celu zdobycia wiedzy aż połowa (50%) udaje się do Kręgu. Żeby się zrelaksować prawie $\frac{3}{4}$ z nich (67%) chodzi do Parku Wilsona. Ich aktywność była najmniej zróżnicowana i w dużej mierze opierała się na

miejscach, które wybraliśmy. Aż 22% głosów oddanych przez wszystkich seniorów na dowolne miejsca i aktywności stanowił relaks w Parku Wilsona. Po 11% głosów otrzymały też zdobywanie wiedzy w Kręgu i obcowanie z kulturą w Parku Kasprowicza. Ten wynik mógł jednak zostać sztucznie zawyżony przez małą ilość seniorów uczestniczących w badaniu.

4. Wnioski z badań i rekomendacje dla interwencji animacyjnej w danym środowisku z szczególnym uwzględnieniem partnera.

Na podstawie wyników wyraźnie widać, że przynależność do danej grupy wiekowej znajdującej się w poszczególnej fazie rozwojowej, wpływa na sposób spędzania czasu, a co za tym idzie, na wybór aktywności, którą zainteresuje się dana osoba. Stowarzyszenie CIM Horyzonty kieruje swe działania do osób z różnych grup wiekowych, w związku z czym należy zwrócić uwagę na wiele aspektów w planowaniu swych działań.

Naturalnym jest spędzanie czasu wśród swojej grupy wiekowej, dlatego wydaje się, że organizowane wydarzenia powinny być skierowane do ludzi w konkretnym przedziale wiekowym. Co prawda wydarzenia o charakterze informacyjnym, zdobywania wiedzy mogą zainteresować szerokie grono osób i mogą być skierowane do wszystkich, jednak należy zwrócić szczególną uwagę na temat podejmowany w trakcie wydarzenia i sposób jego organizacji.

Można też znaleźć rodzaj aktywności, który preferuje większość mieszkańców i stworzyć wydarzenie, które zaspokoiłoby potrzeby wszystkich grup wiekowych oraz pozwoliłoby na integrację.

Badanie pokazało słuszność naszych założeń, iż organizacja wydarzeń powinna być dostosowana ze swoim repertuarem do danej grupy wiekowej. Aktywności nastawione na zabawę przyciągają dzieci, aktywności nastawione na spotkania towarzyskie, zabawę i jedzenie charakteryzują preferencje młodzieży, dorośli chcą spędzać czas na zabawie z dziećmi oraz relaksując się, aktywności nastawione na relaks zaś przyciągają głównie seniorów.

Warto również zwrócić szczególną uwagę na to, co oznaczają konkretne terminy dla poszczególnej grupy wiekowej. W naszym badaniu bowiem aktywność „zabawa” została odmiennie zrozumiana przez trzy kategorie wiekowe. Dla dzieci oznaczała ona gry,

aktywności fizyczne, zabawki itp. Dorośli mówiąc o zabawie podkreślali, że jest to towarzyszenie swoim dzieciom w zabawie czy pilnowanie ich, a młodzież z kolei rozumiała poprzez zabawę spędzanie czasu ze znajomymi, tańce, spożywanie alkoholu.

Warto zastanowić się, w jakich miejscach jaki rodzaj aktywności można zaproponować mieszkańcom jako animator, aby spotkała się ona z większym zainteresowaniem oraz dawała szanse mieszkańcom na realizowanie swojej ulubionej aktywności w połączeniu z integracją czy zacieśnianiem więzi sąsiedzkich. Idealnym przykładem z naszego badania jest porównanie dwóch łazarskich parków. Podobne pod względem przestrzennym, spełniają zupełnie inne funkcje w perspektywie mieszkańców. Park Wilsona jest postrzegany przez nich jako miejsce relaksu i ta naturalna aktywność niechętnie byłaby zaburzana, dlatego jakiegokolwiek wydarzenia tam organizowane powinny opierać się na aktywnościach związanych z relaksem i spokojem, jak np. wystawianie leżaków, hamaków, czytanie książek, pikniki dla rodzin. Park Kasprowicza zaś jest miejscem odbieranym jako przestrzeń odpowiednia do organizacji bardziej hucznych wydarzeń, nastawionych na aktywne spędzanie czasu.

Podsumowując wyniki naszych badań, można wyróżnić miejsca, które są szczególnie zachęcające dla danych grup wiekowych. Dzieci i dorośli najczęściej przebywają w parku Kasprowicza (najprawdopodobniej razem), seniorzy w Parku Wilsona, a młodzież na Nocnym Targu Towarzyskim oraz w Ułan Browarze.

Dorośli biorący udział w naszym badaniu, w większości składają się na dość specyficzną grupę jaką są rodzice z małymi dziećmi. Większość aktywności, które wybierali koncentrowała się na spędzaniu czasu ze swoimi pociechami, dlatego też wskazania grup wiekowych dzieci i dorosłych są zbliżone.

Wyniki pokazują również, że miejsca będące ośrodkami kultury, tworzone poniekąd „sztucznie”, są bardzo potrzebne i spełniają ważną rolę w życiu mieszkańców dzielnicy Łazarz. Także „naturalne” miejsca skupiające ludność lokalną mogą ułatwić animatorom dostęp i kontakt z poszczególnymi grupami. Zwiększa to szansę na udział wielu mieszkańców, którzy mogli wcześniej nie dowiedzieć się o wydarzeniu, ale i tak przebywają w miejscu, w którym się ono odbywa. Można stwierdzić, że jest to pewien sposób ominięcia trudnej drogi „sztucznego” wyciągania mieszkańców z domów jaką jest zapraszanie na wydarzenia. Animatorzy mogą już działać i być w miejscach, do których przyjdą ludzie w sposób naturalny, codzienny i tam angażować ich do działań. Patrząc na entuzjazm uczestników naszego badania, zapraszanie ludzi w naturalnej rozmowie w miejscu, gdzie już przyszli w wyniku własnej aktywności, sprawdza się znakomicie. Przełamuje barierę w

5.1. Wykonana własnoręcznie mapa dzielnicy Łazarz (2x1.5m)

[illegible]